

The Effective Youth Court

Juvenile justice procedures in Europe

ELS DUMORTIER^a

RAP, S. & WEIJERS, I. (2014) *The Effective Youth Court. Juvenile justice procedures in Europe*. The Hague: Eleven International Publishing

Panopticon, 37 (6), 569-572

© 2016 Maklu | ISSN 0771-1409 | December 2016

^a Hoofddocente, Research Group Crime & Society, Youth Justice Studies, Vrije Universiteit Brussel (Corresp.: els.dumortier@vub.ac.be)

In 'The Effective Youth Court' onderzoeken Stephanie RAP en Ido WEIJERS één van de hoekstenen van het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind: het hoorrecht. Dit recht, verankerd in art. 12, stelt kinderen in staat om effectief te participeren in de procedures die hen aanbelangen, zoals de procedures voor de jeugdrechtbank. Vandaar ook de titel van het boek: 'the effective youth court'. Degenen die verwachten dat dit boek over de 'effectiviteit' van de jeugdrechtbank handelt in de zin van recidive-onderzoek en de 'what works'-benadering, vergissen zich. Integendeel, de 'effectiviteit' van het hoorrecht en de vraag hoe kinderen en jongeren 'effectief' gehoord kunnen en moeten worden, vormen de leidraad van dit boek.

De auteurs hanteren daarbij in het eerste deel van hun boek twee perspectieven. Enerzijds analyseren zij vanuit een klassiek-juridisch kinderrechtenperspectief in een eerste hoofdstuk de relevante internationale rechtsnormen. Anderzijds onderzoeken Rap en Weijers in het tweede hoofdstuk het hoorrecht vanuit een psychologisch perspectief. Zij besteden daarbij bijzondere aandacht aan de nood aan 'procedural justice'. Een hoorrecht dat kinderen en jongeren toelaat effectief te participeren, draagt immers bij tot een beleving van het proces en de opgelegde sanctie of maatregel als 'fair' en rechtvaardig. Tegelijkertijd draagt een effectief toegepast hoorrecht bij tot een beter begrip bij het kind van wat er allemaal gebeurt en beslist wordt in en door de jeugdrechtbank. Op basis van beide perspectieven stellen de auteurs vervolgens in het derde en laatste hoofdstuk van dit deel enkele vereisten op om kinderen en jongeren 'effectief' te horen en, tegelijkertijd, hun begrip aan te scherpen. Concrete vereisten daarbij zijn, onder andere, het voorzien van een bijzondere setting van de rechtbank waarbij alle participanten (en daar rekenen de auteurs uitdrukkelijk ook de ouders van het kind bij) op kijk- en hoorafstand van elkaar zitten, het gebruiken van bijzondere 'conversatietechnieken', oprechte interesse tonen, juridisch jargon vermijden en uitleg geven aan het kind over de procedure, de setting en (het waarom van) de uiteindelijke beslissing.

In het tweede deel van dit boek komt de 'law in action' aan bod en onderzoeken de auteurs de toepassing van het hoorrecht in 11 Europese landen, waaronder ook België. De vraag rijst immers in welke mate het in deel één geschetste normatieve kader in de praktijk ook effectief tot uiting komt. Met observaties in 50 jeugdrechtbanken verspreid over 11 landen

en zich uitstrekkend over meer dan 3000 zaken, kunnen we zonder overdrijven over een grootschalig onderzoek spreken. De auteurs gaan in dit boek echter niet verder in op de door hen gehanteerde methode en welke problemen een grootschalig, internationaal-comparatief en kwalitatief onderzoek met zich meebrengt. Hoewel dergelijk onderzoek erg uitdagend is en verschillende vragen oproept, vormt dit echter niet de inzet van het boek.

Deze vaststelling belet evenwel niet dat RAP en WEIDERS zich wel degelijk bewust zijn van het feit dat rechtspraktijken over verschillende landen heen vergelijken altijd een huzarenstuk is. Daarom ook is dit tweede deel over de 'law in action' opgebouwd rond twee hoofdstukken. In hoofdstuk 4 komen de verschillen tussen de Europese jeugdrechtsystemen aan bod en dat zijn er heel wat: verschillen in leeftijd van strafrechtelijke verantwoordelijkheid, de al dan niet duidelijke scheiding tussen kinderen die delicten plegen en zij die 'in need of care' opgroeien en de verschillen tussen, enerzijds, inquisitoire en, anderzijds, tegensprekelijke (*adversarial*) procedures. In hoofdstuk 5 komen de verschillende hoofdrolspelers en hun verschillende rollen aan bod. Met dit vierde en vijfde hoofdstuk bieden de auteurs dan ook een mooi overzicht en inzicht in de Europese diversiteit op het vlak van jeugdrechtsprocedures. Terecht merken de auteurs daarbij op dat verschillen in procedurele kenmerken en (rollen van) hoofdrolspelers een weerslag kunnen hebben op het hoorrecht in de praktijk. Maar ondanks de titel van dit tweede deel ('law in action') illustreren de auteurs dit (nog) niet met concrete bevindingen uit hun observaties. Voor die bevindingen is het wachten op deel 3.

In deel 3 gaan de auteurs eerst in hoofdstuk 6 dieper in op het horen van jongeren om vervolgens, in hoofdstuk 7, te focussen op het begrijpelijk(er) maken van de procedures en van de genomen beslissingen. Zoals de titel van dit derde deel aangeeft ('best practices') gaan de auteurs daarbij constructief te werk en zoeken ze, rekening houdende met de in het eerder besproken hoofdstuk 3 over de 'vereisten voor een effectieve participatie van jeugdige verdachten', de beste praktijken op. De auteurs stellen hun bevindingen dus niet per land voor maar gaan, omgekeerd, per vereiste de verschillende landen *vergelijken*. Ben je dus als lezer geïnteresseerd om de praktijk van het hoorrecht in de Belgische jeugdrechtbank te vergelijken met die in de Schotse *Children's Hearings*, dan lukt dat op basis van dit boek niet. Dit onderzoek is namelijk gericht op de effectiviteit en het effectiever maken van het hoorrecht van kinderen en *vergelijkt* daarom op verschillende punten, verschillende rechtspraktijken, met als ultiem doel *best practices* te destilleren. Zo komen de auteurs bijvoorbeeld tot de vaststelling dat, met uitzondering van de Schotse *Children's Hearings*, het in alle landen maar pover gesteld is met de door de jeugdrechters gehanteerde conversatietechnieken: 'either they talk very sparsely with the young person himself or they talk too much themselves' (p. 153). Zij wijzen daarbij naar het belang dat in het Schotse systeem gehecht wordt aan het 'trainen' van de actoren die met kinderen moeten spreken. Het 'effectief' horen van kinderen is, anders gezegd, geen aangeboren talent maar een vaardigheid die oefening vereist.

In het achtste en laatste hoofdstuk vatten de auteurs, tot slot, hun belangrijkste bevindingen samen en wijzen ze daarbij onder meer op het belang van een 'intieme' setting en het bedachtzaam toekennen van een plaats aan het kind en zijn of haar ouders in die setting. Verder stellen de auteurs de vraag of effectieve participatie binnen een tegensprekelijk (*adversarial*) jeugdrechtsysteem überhaupt wel mogelijk is, omdat de rol van de jeugdrechter daar net vooral gericht is op het correcte verloop van de justitiële procedure en de procureur en de advocaat een belangrijke plaats innemen. Daardoor blijft er voor het kind maar weinig ruimte meer over. Ook de invloed van het recht op een onafhankelijke rechter en het recht op rechtsbijstand stellen de auteurs kritisch in vraag. Vanuit een pedagogisch perspectief rijst immers de vraag of een jeugdrechter die een jongere van begin tot einde opvolgt, niet beter in staat is om met die jongere ook effectief in gesprek te gaan. De advocaten van hun kant kunnen evenzeer een effectieve participatie van het kind in de weg staan. Hoewel

vanuit historisch perspectief meerdere kanttekeningen geplaatst kunnen worden bij voorstellen om, in het belang van het kind, nog maar ‘net’ verworven proceswaarborgen (het internationaal verdrag voor de rechten van het kind kwam pas een kwarteeuw geleden tot stand) al weer af te bouwen, eindigen de auteurs met een genuanceerd pleidooi en enkele aanbevelingen om het hoorrecht van kinderen effectiever te maken.

Het is overigens net de door de auteurs gehanteerde mix van kinderrechten en een pedagogisch perspectief, samen met de aandacht voor normatieve en empirische inzichten en dit alles op een cross-Europees niveau, dat van dit boek een aanrader maakt voor onderzoekers, studenten, beleids- en praktijkactoren die zich in deze materie wensen te verdiepen. Het gebruik van individuele verhalen in het begin van elk hoofdstuk en van fotomateriaal van jeugdrechtsbanksettings doorheen het boek, verrijken bovendien de lezing en maken de werkelijkheid van het hoorrecht bijna grijpbaar.